

Wanda Mrozek

Z działalności Komisji Socjograficznej Śląskiego Instytutu Naukowego w Katowicach

---

Przegląd Socjologiczny / Sociological Review 13/2, 145-146

1959

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Z DZIAŁALNOŚCI KOMISJI SOCJOGRAFICZNEJ ŚLĄSKIEGO INSTYTUTU
NAUKOWEGO W KATOWICACH

W listopadzie 1957 r. została utworzona Komisja Socjograficzna Śląskiego Instytutu Naukowego w Katowicach. Przy opracowywaniu planu pracy Komisji na rok 1958 trzeba było liczyć się głównie z możliwościami ludzkimi, tj. brakiem socjologów na Śląsku. Z tego względu postanowiono najpierw zorganizować i przeszkolić zespół, który mógłby podjąć się wstępnych badań socjologicznych. Już w grudniu 1957 r. powstał taki zespół, w skład którego weszło kilka osób posiadających wyższe wykształcenie, głównie ekonomiczne.

Od stycznia do czerwca 1958 r. Instytut prowadził systematyczne przeszkolenie zespołu. Polegało ono na zaznajomieniu uczestników z podstawowymi pojęciami teorii socjologii oraz z metodą i techniką badań socjograficznych. Wykłady (dwie godziny tygodniowo) prowadził prof. dr Paweł Rybicki, ćwiczenia (również dwie godziny) — dr Wanda Mrozkowa, koordynator Komisji Socjograficznej.

W tym samym czasie podjęto badania nad przyczynami wyjazdów ludności rodzimej ze Śląska do Niemiec. Badania te zostały przeprowadzone równoległe i identycznymi metodami przez obydwa Instytuty Śląskie: opolski i katowicki. Opracowania wyników tych badań podjął się mgr K. Żygułski.

W okresie od listopada 1957 r. do kwietnia 1958 r. prowadzone były również na zlecenie Ś.I.N. badania nad strukturą i fluktuacją załóg kopalnianych woj. katowickiego. Badania przeprowadził dr A. Sarapata.

W lecie 1958 r. Komisja Socjograficzna przystąpiła do badań nad ludnością górniczą w osiedlach Murcki, pow. Tychy, oraz Czerwionka, pow. Rybnik. Badania miały na celu zebranie materiałów do następujących zagadnień: struktura demograficzna obydwu osiedli, struktura społeczna załóg kopalni Murcki i Dębieńsko w Czerwionce, oraz wstępna problematyka rodziny górniczej. Ośmioosobowy zespół, pod ogólnym kierownictwem naukowym prof. dr P. Rybickiego, a bezpośrednim kierownictwem w terenie dr Wandy Mrozek, przeprowadził kolejno w lipcu i sierpniu badania w wymienionych osiedlach. Uzyskano wszelkie dane i informacje źródłowe dotyczące ogólnej charakterystyki osiedli, w szczególności ich życia gospodarczego i kulturalnego. Zebrano kartotekę wszystkich mieszkańców obydwu osiedli (Murcki ok. 3 500, Czerwionka ok. 8 700 osób) w zakresie jednostek rodzinnych, obejmującą 7 cech i pozwalającą na statystyczne ujęcie składu ludnościowego tych osiedli. Na podstawie akt personalnych kopalni Murcki i Dębieńsko opracowano karty indywidualne dla wszystkich pracowników Murcek (1 700 osób) oraz załogi dolowej Dębieńska (2 600 osób), każda karta zawiera 13 cech. Ponadto przeprowadzono specjalną ankietę wśród tzw. „werbusów”, tj. górników pochodzących spoza Śląska i zamieszkałych w miejscowych Domach Górnika. Powyższe materiały naświetlają strukturę załóg górniczych w badanych miejscowościach oraz oddzielnie strukturę poszczególnych grup w obrębie każdej załogi, a mianowicie grupy górników pracujących i zamieszkałych na miejscu, górników dojeżdżających do pracy spoza osiedla oraz nieśląskiej grupy pracowników kopalni zamieszkałych w miejscowych hotelach robotniczych. Ponadto uzyskano materiały w wywiadach przeprowadzonych z blisko 200 rodzinami górniczymi. Problematyka tych materiałów jest następująca: a) charakterystyka rodziny pod względem wieku małżonków, wielkości rodziny, zawodu i wykształcenia głowy rodziny, b) pochodzenie terytorialne i społeczne rodziny, c) jej związki z osiedlem, d) powiązania rodzinne w obrębie regionu śląskiego i poza nim, e) rodzinna tradycja zawodowa, f) społeczne warunki pracy zawodowej, g) tendencje i droga do zawodu najmłodszego pokolenia, h) miejsce i rola „obcego” w osiedlu,

i) warunki mieszkaniowe rodziny górniczej, j) zainteresowania i potrzeby kulturalne, k) budżet rodzinny.

Opracowanie powyższych wyników zostanie opublikowane w roku 1959. Następna faza badań w osiedlach Murcki i Czerwionka podjęta zostanie w lecie 1959 r.

W roku 1959 przeprowadzi się kompleksowe badania socjologiczne nad Nowymi Tychami. W badaniach tych, oprócz pracowników Śl. I.N., wezmą również udział socjologowie z ośrodków naukowych PAN, a ogólne kierownictwo naukowe objął prof. dr J. Chałasiński. W chwili obecnej prowadzone są prace badawcze dotyczące struktury demograficznej Nowych Tychów (zespół Śl. I. N.) oraz badania nad rolą inteligencji w tym osiedlu (zespół Instytutu Socjologicznego UŁ pod kierownictwem prof. dr J. Szczepańskiego).

W programie prac Komisji Socjograficznej na rok 1959 znajdują się również badania historyczno-socjologiczne nad rolą sportu robotniczego na Śląsku (zespół Instytutu Naukowego Kultury Fizycznej — na zlecenie Śl. I.N.) oraz rolą amatorskich zespołów artystycznych i organizacji kulturalno-oświatowych na Śląsku.

Wanda Mrozek

BADANIA W ZAKRESIE SOCJOLOGII MIASTA NA TERENIE M. ŁODZI

Pracownia Urbanistyczna Prezydium MRN m. Łodzi pod kierunkiem mgr inż. arch. Cypriana Jaworskiego zwróciła się do Zakładu Socjologii UŁ z prośbą o współpracę. Utworzony przy Zakładzie Socjologii UŁ zespół opracował uwagi socjologiczne do planu zagospodarowania przestrzennego m. Łodzi oraz podjął się zorganizowania i przeprowadzenia badań dotyczących społeczno-przestrzennej struktury miasta Łodzi oraz problemów mieszkalnictwa z punktu widzenia zróżnicowanej struktury społeczno-zawodowej aktualnych i przyszłych użytkowników nowego budownictwa mieszkaniowego w Łodzi.

Badania rozpoczęte zostały w IV kwartale 1958 r. Po przeprowadzeniu badań dotyczących aktualnego stanu tych zagadnień (1959 r.) przewiduje się systematyczne kontynuowanie prac badawczych mających na celu śledzenie zmian wywołanych w Łodzi realizacją planów przestrzennego jej zagospodarowania.

W. P.

WZNOWIENIE „ROCZNIKÓW NAUK SPOŁECZNYCH”

Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego wznowiło po dziewięcioletniej przerwie wydawanie „Roczników Nauk Społecznych”. Tom II wydawnictwa z 1958 roku zredagowany przez Komitet Redakcyjny w składzie prof. dr Czesław Strzeszewski i doc. dr Jan Turowski zawiera: wstęp poświęcony pamięci zmarłego prof. Henryka Dembińskiego (1900—1949), rozprawy: Cz. Strzeszewskiego, *Przyczynowość i celowość w ekonomii*; Ks. J. Majki, *Ewolucja historyczna pojęcia „lichwa” i „procent”, a ich wzajemny stosunek*; I. Czumy, *Z moralnej problematyki w nowszej literaturze skarbowej. Problem moralny w nauce skarbowości*; J. Turowskiego, *Geneza i ocena zasady myśli społecznej Ludwika Królikowskiego (1799—1878)*; Z. Papierkowskiego, *Chuliganstwo*; bibliografię filozofii prawa za lata 1945—1957 ułożoną przez Hanne Waskiewicz i dział recenzji.

Z. K.